

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՌՆԱՐԿ

ԱՄԿ ԱՊՐԿ 2001
ILO OHS 2001

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ. ԺՆԵՎ

Для получения дальнейшей информации о МОТ-СУОТ 2001/ILO-OSH 2001,
просим обращаться:

“Safework” – Целевая программа МОТ по безопасности и здоровью на работе
и окружающей среде

Международная Бюро Труда

4, route des Morillons CH-1211 Женева/Geneva 22 Швейцария/Switzerland

Тел.: (+41 22) 799 4715; факс: (+41 22) 799 6878

E-mail: safework@ilo.org

либо

Московское бюро МОТ

Москва, ул. Петровка, д. 15, кв. 23.

Тел. (8 095) 933-08-13; факс: (8 095) 933-08-20

Электронная почта: moscow@ilo.org

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՌՆԱՐԿ

ԱՄԿ ԱՊՀԿ 2001
ILO OHS 2001

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ • ԺՆԵՎ

Սույն ձեռնարկը թարգմանվել և պատրաստվել է հրատարակության համար ՀԳՀՄ - «Հայ Կոնսալտ» Խորհրդատվական Հիմնադրամի կողմից Աշխատանքի Միջազգային Կազմակերպության Մոսկովյան գրասենյակի պատվերով:

Առաջին անգամ հրատարակվել է անգլերեն լեզվով 2001թ-ին: Հրատարակության վրա տարածվում է հեղինակային իրավունքի պաշտպանության միջազգային կոնվենցիայի 2 արձանագրությունը: Դրա հետ մեկտեղ ոչ մեծ հատվածներ կարող են վերահրատարակվել առանց հատուկ թույլտվության: Վերահրատարակման կամ թարգմանության համար անհրաժեշտ է գրավոր դիմել ԱՄԿ-ի հրատարակման բաժին ԱՄԿ-ՇԻ-1211 Ժնև 22, Շվեյցարիա:

ILO / MOT

Руководство по системам управления охраной труда. MOT-CYOT 2001 / ILO-OSH 2001.

Женева: Международное бюро труда, 2003.

ISBN 92-2-411634-5

Առանցքային բառեր: աշխատանքի պաշտպանություն, ազգային մակարդակ, ձեռնարկության մակարդակ, տեխնիկական գործոններ:

Հրատարակվել է անգլերեն լեզվով:

Guidelines on occupational safety and health management systems, ILO-OSH 2001 (ISBN 92-2-111634-4, Geneva)

Նաև հրատարակվել է ֆրանսերեն լեզվով: *Principes directeurs concernant les systèmes de gestion de la sécurité et de la santé au travail*, ILO-OSH 2001 (ISBN 92-2-211634-8, Geneva, 2002); ինչպես նաև իսպաներեն լեզվով: *Directrices relativas a los sistemas de gestign de la seguridad yla salud en el trabajo*, ILO-OSH 2001 (ISBN 92-2311634-1, Geneva, 2002)

Նաև հրատարակվել է հայերեն լեզվով, *Աշխատանքի պաշտպանության կառավարման համակարգի ձեռնարկ*, ԱՄԿ-ԱՊՀԿ 2001, ILO-OHS 2001 (ISBN 92-2-511634-*, Երևան, 2009)

ԱՄԿ-ի կողմից հրատարակության մեջ օգտագործված անվանումները համապատասխանում են ԱՄԿ-ի կողմից ընդունված պրակտիկային և նյութի ներկայացումը չի հանդիսանում ԱՄԿ-ի այս կամ այն կարծիքի արտահայտությունը, որը վերաբերվում է ցանկացած երկրի և տարածքի ինքնիշխանության կամ սահմանի հաստատմանը:

Հոդվածում ներկայացված կարծիքների, հետազոտությունների և այլ նյութերի պատասխանատվությունը ընկնում է նրանց հեղինակների վրա և ԱՄԿ-ի կողմից հրատարակման փաստը չի նշանակում, որ ԱՄԿ-ն կիսում է նրանց կարծիքները:

ԱՄԿ-ի հրատարակությունները կարող եք ձեռք բերել գրքերի հատուկ բաշխողների կամ տարբեր երկրներում գործող ԱՄԿ-ի գրասենյակներից: Կամ էլ ուղղակի դիմել հետևյալ հասցեով: ILO Publications, International Labour Office, CH-1211 Geneva 22, Switzerland Կատալոգը կամ նոր հրատարակվող գրքերի ցանկը կստանաք անվճար նշված հասցեում կամ էլեկտրոնային հասցեով, pubvente@ilo.org

ՆԱԽԱԲԱՆ

ԱՄԿ-ի պատմական առաքելությունն /մանդատ/ է հանդիսանում պաշտպանել աշխատողներին աշխատանքի հետ կապված թուլություններից հիվանդություններից, վնասվածքներից: Հիվանդությունները և վնասվածքները աշխատանքային գործունեության անխուսափելի ուղեկիցներն են, իսկ աղքատությունը չպետք է արդարացում լինի աշխատողի անվտանգության և առողջության նկատմամբ անուշադրության համար: ԱՄԿ-ի առաջնային նպատակն է աջակցել և հնարավորություններ ստեղծել կանանց և տղամարդկանց ստանալու արժանի և արտադրողական/արդյունավետ/ աշխատանք ազատության, հավասարության, սոցիալական պաշտպանության պայմաններում: Մենք միավորել ենք այս բոլորը մեկ «արժանապատիվ աշխատանք» հասկացությամբ: Արժանապատիվ աշխատանքը անվտանգ աշխատանքն է: Իսկ անվտանգ աշխատանքը հանդիսանում է դրական գործոն արտադրողականության և տնտեսական աճի բարձրացման համար:

Արդի տեխնոլոգիական առաջընթացը և մրցակցության ինտենսիվ ճնշումը փոփոխում են աշխատանքի պայմանները, գործընթացն ու կազմակերպումը: Առաջնային նշանակությունը տրվում է օրենսդրությանը, սակայն այն բավարար չէ, որպեսզի ուղղորդի այդ փոփոխությունները և հասնի նոր վտանգների ու ռիսկերի: Կազմակերպությունը նույնպես պետք է մշտապես անդրադառնա աշխատանքի պաշտպանության ոլորտին առնչվող մարտահրավերներին և մշակի կառավարման դինամիկ ռազմավարություն: ԱՊՀԿ-ի ղեկավարությունը անդրադառնում է այդ խնդիրներին:

Ղեկավարությունը նախապատրաստված է լայնամասշտաբ մոտեցման հիմքով ԱՄԿ-ի մասնակցությամբ և ներառում է սոցիալ-աշխատանքային եռակողմ հարաբե-րություններ և այլ շահագրգիռ կողմեր: Այն հիմնված է ամբողջ աշխարհում ընդունված աշխատանքի պաշտպանության սկզբունքների վրա և համապատասխանում է միջազգային աշխատանքային ստանդարտներին: Դրա հետևանքով այն յուրահատուկ և հզոր գործիք է կազմակերպություններում և նրա սահմաններից դուրս անվտանգության ապահովման կայուն մշակույթի զարգացման համար: Այն օգտակար է բոլորի համար՝ աշխատողների, գործատուների, անվտանգության ապահովման համակարգի և առողջության և շրջակա միջավայրի պահպանության համար:

ԱՄԿ-ն պատիվ է ունեցել գլխավորել նշված Ձեռնարկի մշակումը: Համոզված են, որ այն կդառնա անփոխարինելի գործիք աշխատողների, գործա- տուների ու նրանց կազմակերպությունների, ազգային հիմնարկների և բոլորի համար, ով ներդրում ունի առավել անվտանգ և առողջ աշխատատեղերի ապահովմանը:

Խուան Սոմավիա

ԱՄԿ-ի գլխավոր տնօրեն

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	5
1. Նպատակները	6
2. ԱՊՀԿ-ի ազգային հիմքերը	7
2.1. Ազգային քաղաքականությունը	7
2.2. Ազգային Ղեկավարությունը	8
2.3. Մասնագիտացված Ղեկավարությունը	8
3. ԱՊՀԿ-ն կազմակերպությունում	9
Քաղաքականություն	10
3.1. Աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականությունը	10
3.2. Աշխատողների մասնակցությունը	10
Կազմակերպում	11
3.3. Պարտականությունները և պատասխանատվությունը	11
3.4. Կոմպետենտություն և նախապատրաստվածություն	12
3.5. ԱՊՀԿ-ի փաստաթղթավորումը	13
3.6. Տեղեկատվության հաղորդումն ու փոխանակումը	13
Պլանավորում և իրականացում	14
3.7. Ելակետային վերլուծություն	14
3.8. ԱՊՀԿ-ի պլանավորումը, զարգացումը և իրագործումը (CYOT)	14
3.9. Աշխատանքի պաշտպանության նպատակները	15
3.10. Վտանգների կանխարգելումը	15
3.10.1. Նախազգուշական և կարգավորող միջոցներ	15
3.10.2. Փոփոխությունների կառավարումը	16
3.10.3. Վթարային իրադարձությունների նախազգուշացումը, պատրաստվածությունը դրանց նկատմամբ և վերաբերմունքը	16
3.10.4. Մատակարարում	17
3.10.5. Պայմանադրային աշխատանքներ	17
Գնահատում	18
3.11. Սոնիտորինգի իրականացումը և արդյունքների գնահատումը	18
3.12. Հետաքննություն կապված աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման, հիվանդության, միջադեպերի հետ և դրանց ազդեցությունը անվտանգության և առողջության պահպանման գործընթացի վրա	19
3.13. Ստուգում / Աուդիտ	20
3.14. ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության վերլուծությունը ղեկավարության կողմից	21
Կատարելագործում	22
3.15. Նախազգուշացնող և ճշգրտող գործողություններ	22
3.16. Անընդհատ կատարելագործում	22
Մասնագիտական բառարան	23
Գրականության ցանկ	26
Հավելված: ԱՊՀԿ-ի փորձագետների ժողովի մասնակիցների և հետևողների ցանկը, Ժնև, 2001թ. ապրիլի 19-27	28

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմակերպությունում¹ աշխատանքի պաշտպանության կառավարման համակարգի /այսուհետ ԱՊՀԿ/ ներդրումը դրական ազդեցություն է ունենում ինչպես վտանգների ու ռիսկերի, այնպես էլ արտադրողականության վրա և ներկայումս ընդունված է կառավարությունների, գործատուների և աշխատողների կողմից:

ԱՊՀԿ-ի Դեկավարությունը մշակվել է Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության /այսուհետ ԱՄԿ-ի/ կողմից՝ միջազգային սկզբունքներին համապատասխան, որոնք որոշվում են ԱՄԿ-ի կազմում գտնվող ներկայացուցիչների եռակողմ սոցիալ-աշխատանքային հարաբերություններով: Այդ եռակողմ մոտեցումը ապահովում է ուժ, ձկունություն և պատշաճ հիմք կազմակերպությունում անվտանգության կայուն մշակույթի զարգացման համար: Այդ իսկ պատճառով ԱՄԿ-ն մշակել է կամավորության սկզբունքով իրագործվող ԱՊՀԿ-ի Ձեռնարկը, որը արտահայտում է ԱՄԿ-ի միջոցներն ու արժեքները՝ աշխատողի անվտանգության և առողջության պահպանման համար:

Ներկա Ձեռնարկի գործնական երաշխիքները նախատեսված են օգտագործվել նրանց կողմից, ով աշխատանքի պաշտպանության կառավարման համար պատասխանատվություն և պարտավորություն է կրում: Նրանք չեն կրում իրավական պարտավորություն և ուղղված չեն ազգային օրենքների, կանոնների կամ ընդունված ստանդարտների փոփոխմանը: Այն ընդունելու համար անհրաժեշտ չէ սերտիֆիկացիա:

Գործատուն պատասխանատու է և պարտավոր է կազմակերպել աշխատանքի պաշտպանությունը: Նշված պարտավորությունների կատարման համար ԱՊՀԿ-ի իրականացումը շատ օգտակար է: ԱՄԿ-ն մշակել է այդ Ձեռնարկը որպես գործնական գործիք կազմակերպություններին և իրազեկ հիմնարկություններին աջակցելու և աշխատանքի պաշտպանության անընդհատ կատարելագործելու համար:

---

¹ Նայել սույն ձեռնարկի Մասնագիտական բառարանում

1. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

1.1. Տվյալ Ձեռնարկը նպաստում է աշխատողների պաշտպանունը վտանգներից և բացառում է աշխատանքային վնասվածքները, առողջության վատթարացումները, հիվանդությունները, միջադեպերը և մահվան դեպքերը:

1.2. Ազգային մակարդակով Ձեռնարկը պետք է.

- օգտագործվի ազգային հիմունքներով ԱՊՀ-ի ներդնման համար, իսկ հնարավորության դեպքում ամրակցվի ազգային օրենքներին և կանոններին:
- ծառայի ղեկավարման ցուցումներին, կամավոր միջոցառումների զարգացման և նորմերի ու կանոնների համապատասխանեցման ուժեղացման համար, որոնք տանում են աշխատանքի պաշտպանության անընդհատ կատարելագործմանը:
- ծառայի ղեկավարման ցուցումներին, հանդիսանա ԱՊՀ-ում ազգային և մասնագիտացված աշխատանքի պաշտպանության սիստեմների ղեկավարման զարգացման համար և բավարարի կազմակերպության պահանջները նրա գործունեության չափսերին և բնույթին համապատասխան:

1.3. Ձեռնարկը կազմակերպության մակարդակով.

- ծառայի ղեկավարման ցուցումների ԱՊՀ-ի տարրերի ինտեգրմանը որպես ընդհանուր քաղաքականության բաղկացուցիչ մաս և միջոցառումների կազմակերպում, և
- խթանել կազմակերպության բոլոր անդամներին, մասնավորապես գործատուներին, սեփականատերերին, կառավարման անձնակազմին, աշխատողներին և նրանց ներկայացուցիչներին աշխատանքի պաշտպանության կառավարման մեթոդների և սկզբունքների օգտագործման և աշխատանքի պաշտպանության գործունեության անընդհատ կատարելագործման համար:

2. ԱՊՀԿ-Ի ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

2.1. Ազգային քաղաքականությունը

2.1.1. Համապատասխան ձևով պետք է որոշել կոմպետենտ հիմնարկություն կամ այլ մարմին, որը կազմավորում, իրագործում և պարբերաբար ուսումնասիրում է ազգային քաղաքականության համաձայնեցումը կազմակերպությունում ԱՊՀԿ-ի ստեղծման և զարգացման հետ: Այն պետք է կատարվի գործատուների և աշխատողների առավել ներկայացուցչական կազմակերպությունների հետ խորհրդատվությամբ և անհրաժեշտության դեպքում ընդգրկի այլ մարմիններ:

2.1.2. ԱՊՀԿ-երում ազգային քաղաքականությունը պետք է սահմանի ընդհանուր սկզբունքներ և ընթացակարգեր, որպեսզի.

- ԱՊՀԿ-ն ինտեգրվի որպես մաս կազմակերպության ընդհանուր կառավարմանը,
- կազմակերպության և ազգային մակարդակով մեղմացվի և կատարելագործվի կամավոր միջոցառումները կապված աշխատանքի պաշտպանության համակարգման, պլանավորման, իրականացման և կատարելագործման հետ:
- կազմակերպության մակարդակով աջակցի աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչների մասնակցությունը,
- անընդհատ կատարելագործվի առանց ավելորդ բյուրոկրատիայի, վարչարարության և ծախսերի,
- աջակցի կազմակերպությունում ԱՊՀԿ-ի համագործակցությանը աշխատանքի տեսչության, աշխատանքի պաշտպանության ծառայությունների և այլ մարմինների հետ և ուղղի նրանց գործունեությունը աշխատանքի պաշտպանության կառավարման համապատասխան շրջանակները:
- գնահատի ազգային քաղաքականության արդյունավետությունը և ԱՊՀԿ-ում ազգային հիմունքների արդյունավետությունը որոշակի ժամանակաշրջանում,
- գնահատի և պրոպագանդի ԱՊՀԿ-ի արդյունավետությունը և համապատասխան միջոցներով դրանց գործնական կիրառումը և
- երաշխավորի պայմանադիրներին և նրանց աշխատողներին աշխատանքի պաշտպանության այնպիսի պահանջների կիրառում, ինչպիսիք կիրառվում են բոլոր աշխատողների, այդ թվում կազմակերպության կողմից անմիջական վարձված ժամանակավոր աշխատողների նկատմամբ:

2.1.3. Ազգային քաղաքականության և դրա իրագործման հետ կապված միջոցառումների ներդաշնակեցման նպատակով կոմպետենտ հիմնարկությունը պետք է սահմանի ԱՊՀԿ-ի ազգային հիմունքները, որպեսզի.

- սահմանեն և որոշեն տարբեր հիմնարկությունների համապատասխան գործառնություններն ու պարտավորությունները, որոնք կոչված են ազգային քաղաքականության իրականացնելու և դրանք կորդինացնելու համար, կատարեն համապատասխան միջոցառումներ:
- հրապարակեն և պարբերաբար վերանայեն Ազգային Ձեռնարկը կազմակերպությունում ԱՊՀԿ-ի կամավոր ու համակարգված իրականացման համար:
- համապատասխան կարգով սահմանեն հիմնարկությունների դերը, որոնք պատասխանատու են ԱՊՀԿ-ի մասնագիտացված Ձեռնարկներ մշակման ու առաջխաղացման համար և որոշեն նրանց համապատասխան պարտականությունները,
- ապահովեն գործատուներին, աշխատողներին և նրանց ներկայացուցիչներին կառավարման ցուցումների հասանելիությունը՝ ազգային քաղաքականության հաջողությունների օգտագործման համար:

2.1.4. Կազմակերպությունում ԱՊՀ-ի իրագործման աջակցման և համագործակցության համար կոմպետենտ հիմնարկությունը պետք է իրականացնի միջոցառումներ և ապահովի աշխատանքի տեսչության, աշխատանքի պաշտպանության և այլ հասարակական ու մասնավոր ծառայությունների, գործակալությունների կամ հիմնարկությունների՝ ներառյալ ղեկավարման ցուցումներով մասնագիտացված առողջապահական կազմակերպությունների գործունեությունը:

2.2. Ազգային Ձեռնարկ

2.2.1. ԱՊՀ-ի համակարգված ներդրման համար ազգային Ձեռնարկը պետք է մշակված լինի այնպիսի մոտեցում, որը բերված է 3 գլխում՝ հաշվի առնելով ազգային պայմաններն ու փորձը:

2.2.2. ԱՄԿ-ի Ձեռնարկը, ազգային Ձեռնարկը և մասնագիտական Ձեռնարկը պետք է փոխկապակցված լինեն միմյանց և ունենան բավականաչափ ձկունություն՝ անմիջապես կամ հարմարեցված կիրառվի կազմակերպությունում:

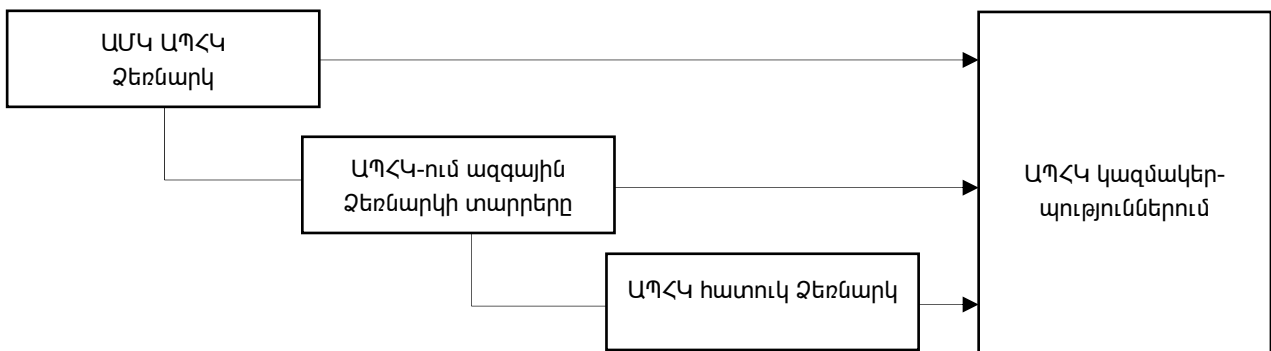
2.3. Հատուկ Ձեռնարկ

2.3.1. Հատուկ Ձեռնարկը արտահայտում է ԱՄԿ-ի Ձեռնարկի ընդհանուր նպատակները, ներառում է Ազգային Ձեռնարկի հիմնական տարրերը և կազմակերպության կամ դրանց խմբի հատուկ պայմաններն ու պահանջները՝ հաշվի առնելով, մասնավորապես.

- նրանց չափսերը /խոշոր, միջին, մանր/ և ենթակառուցվածքները և
- վտանգների տեսակներն ու ռիսկերի մակարդակները:

2.3.2. ԱՊՀ-ում ազգային հիմքերի և նրանց հիմնական տարրերի կապը ներկայացված է նկար 1-ում:

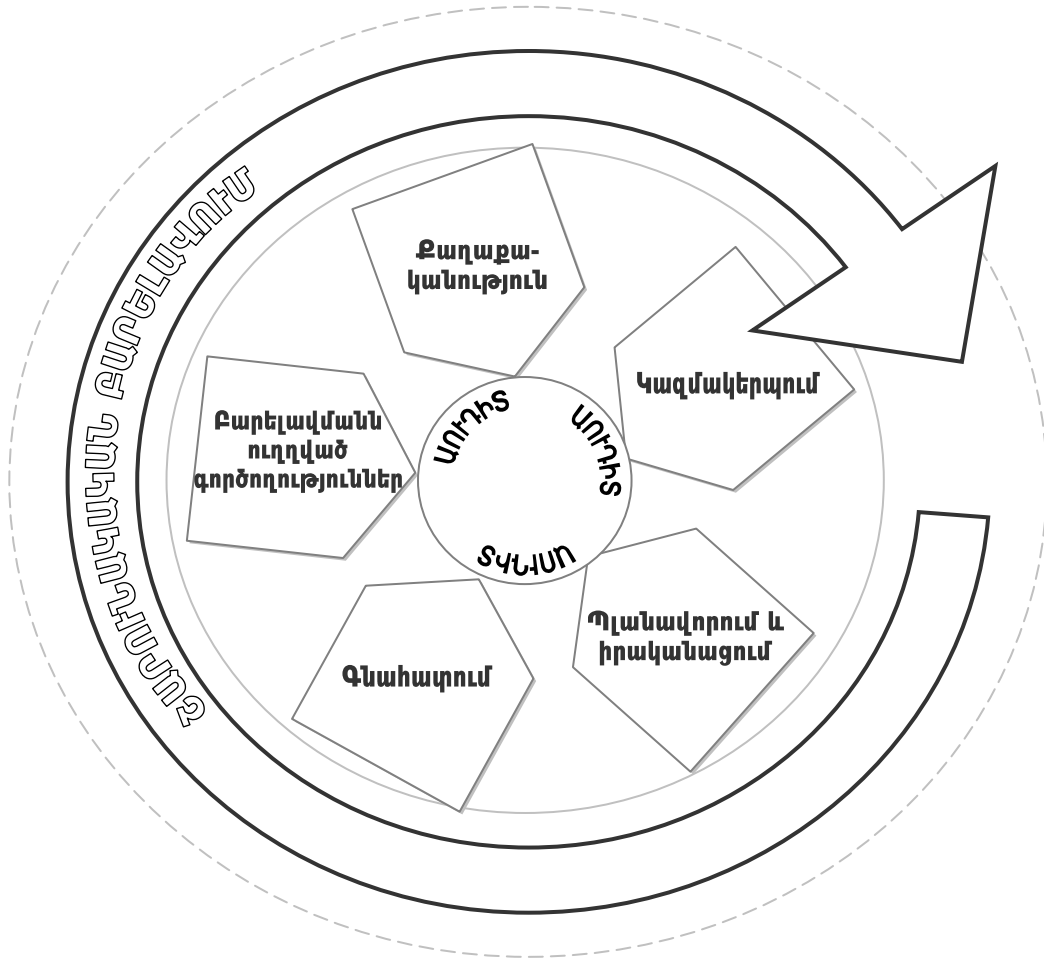
Նկար 1. ԱՊՀ-ի ազգային հիմունքների տարրերը

3. ԱՊՀԿ-Ն ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Աշխատանքի պաշտպանության ապահովումը՝ ներառյալ աշխատանքի պաշտպանության պահանջների համապատասխանությունը, սահմանվում է ազգային օրենքներով ու կանոններով և մտնում են գործատուների պարտավորությունների ու պատասխանատվությունների մեջ: Գործատուն պետք է ցուցադրի կազմակերպությունում աշխատանքի պաշտպանության իր բացարձակ իշխանությունը և կազմավորի ԱՊՀԿ: ԱՊՀԿ-ի հիմնական տարրերը՝ քաղաքականությունը, կազմակերպումը, պլանավորումն ու իրագործումը, գնահատումն ու կատարելագործումը, ներկայացված են նկար 2-ում:

Նկար 2. Աշխատանքի Պաշտպանության Համակարգի հիմնական տարրերը

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

3.1. Աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականությունը

3.1.1. Գործատունը՝ խորհրդակցելով աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչների հետ, պետք է գրավոր տեսքով շարադրի աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականությունը, որը պետք է.

- համապատասխանի կազմակերպության յուրահատկություններին, չափերին և գործունեության բնույթին,
- լինի հակիրճ, պարզ շարադրված, ունենա ամսաթիվ և գործողության մեջ մտնի գործատուի ստորագրությամբ, կամ նրա կողմից տրված լիազորագրի կամ էլ կազմակերպության բարձրաստիճան պաշտոնյայի պատասխանատվությամբ:
- աշխատավայրում Տարածվի և հասանելի լինի բոլորի համար
- վերլուծվի անընդհատ պիտանելիության համար
- հասանելի լինի արտաքին շահագրգիռ կողմերին:

3.1.2. Աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականությունը պետք է ներառի նվազագույնը սկզբունքների և նպատակների հետևյալ աղբյուրները, որոնց կատարումը կազմակերպությունը վերցնում է իր վրա.

- կազմակերպության բոլոր մասնակիցների անվտանգության ապահովումն ու առողջության պահպանումը՝ աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման, հիվանդությունների և միջադեպերի մասին նախազգուշացման միջոցով:
- աշխատանքի պաշտպանության վերաբերյալ համապատասխան ազգային օրենքների ու կանոնների, կամավոր ծրագրերի, կոլեկտիվ համաձայնությունների և այլ պահանջների հետևելը, որը կազմակերպությունը պարտավորվել է կատարել:
- Աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչների հետ խորհրդատվության անցկացման և ԱՊՀԿ-ի բոլոր տարրերին նրանց ներգրավման երաշխավորումը:
- ԱՊՀԿ-ի գործառնությունների անընդհատ կատարելագործում:

3.1.3. ԱՊՀԿ-ն պետք է կազմակերպության կառավարման այլ համակարգերի հետ լինի համատեղելի և միավորված:

3.2. Աշխատողների մասնակցությունը

3.2.1. Կազմակերպությունում աշխատողների մասնակցությունը ԱՊՀԿ-ին հանդիսանում է առավել կարևոր տարրը:

3.2.2. Գործատուն պետք է գրավի աշխատողներին և նրանց ներկայացուցիչներին աշխատանքի պաշտպանության մասին խորհրդատվությունների անցկացման, տեղեկացվածության և որակավորման բարձրացմամբ, որոնք կապված են իրենց աշխատանքի հետ՝ ներառյալ վթարային միջոցառումները:

3.2.3. Գործատուն պետք է այնպես իրականացնի աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչների աշխատանքի պաշտպանության հետ կապված միջոցառումները, որպեսզի նրանք ժամանակ և հնարավորություն ունենան մասնակցելու կազմակերպության ԱՊՀԿ-ի գործընթացներին, պլանավորմանն ու իրագործմանը, գնահատմանն ու կատարելագործմանը:

3.2.4. Գործատուն պետք է համապատասխան կարգով երաշխավորի աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեի ստեղծումը, կազմավորումն ու արդյունավետ գործարկումը՝ ազգային օրենքների և պրակտիկայի համապատասխան:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ

3.3. Պարտականությունները և պատասխանատվությունը

3.3.1. Գործատուն պետք է կրի պարտավորություն և պատասխանատվություն աշխատողի անվտանգության, առողջության պահպանման համար և կազմակերպությունում ապահովի աշխատանքի պաշտպանությանն ուղղված գործունեություն:

3.3.2. Գործատուն և բարձրաստիճան ղեկավարները պետք է բաժանում կատարեն պարտավորությունները, պատասխանատվությունը և լիազորությունները ԱՊՀԿ-ի մշակման, իրագործման և արդյունավետ գործունեության համար, իրականացնեն աշխատանքի պաշտպանությանն ուղղված նպատակները:

Պետք է սահմանվի կառուցվածքներն ու գործընթացները, որոնք

- ապահովեն են աշխատանքի պաշտպանության կառավարումը բոլոր մակարդակներում ընդունված ու հայտնի կառավարման գծային ֆունկցիաների տեսքով:
- որոշեն և կազմակերպության մասնակիցներին են ներկայացնեն այն անձանց պարտավորությունները, պատասխանատվությունները և լիազորությունները, որոնք հայտնաբերում, գնահատում կամ կարգավորում են աշխատանքի պաշտպանության վտանգներն ու ռիսկերը:
- անհրաժեշտության դեպքում իրականացնում են արդյունավետ օպերատիվ կառավարում՝ աշխատողների անվտանգության և առողջության պահպանումը երաշխավորելու համար:
- նպաստում են կազմակերպության անդամների միջև համագործակցությանն ու ինֆորմացիայի /տեղեկատվության/ տրամադրմանն ու փոխանակմանը՝ ներառյալ աշխատողներին և նրանց ներկայացուցիչներին, ԱՊՀԿ-ի տարրերի իրականացման ժամանակ:
- Հետևում են ԱՊՀԿ-ի ներդնման սկզբունքներին, որոնք ներառված են համապատասխան ազգային և մասնագիտացված Ձեռնարկներում կամ կազմակերպության կողմից կատարվող կամավոր ծրագրերում:
- հաստատում և իրականացնում են աշխատանքի պաշտպանության հստակ քաղաքականությունն ու նպատակները:
- սահմանում են արդյունավետ միջոցառումներ վտանգների և ռիսկերի նույնականացման, և հեռացման կամ սահմանափակման համար և նպաստում են աշխատավայրում առողջության պահպանմանը:
- սահմանում են ծրագրեր կապված պրոֆիլակտիկ հիվանդությունների և առողջության բարելավման հետ:

- Երաշխավորված ապահովել արդյունավետ միջոցառումներ աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականության իրականացմանը, աշխատողներին և նրանց ներկայացուցիչներին լրիվ մասնակցության համար:
- տրամադրել անհրաժեշտ ռեսուրսներ, որպեսզի կոմիտեի մասնակիցները ճիշտ կարողանան իրականացնել իրենց գործառնությունները, և
- Երաշխավորված արդյունավետ միջոցառումներ աշխատանքի պաշտպանության գործող կոմիտեներում աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչներին լրիվ մասնակցության ապահովման համար:

3.3.3. Ամենուր, որտեղ պահանջվում է բարձրաստիճան ղեկավարներ պետք է նշանակվեն այնպիսի անձինք, որոնց պարտավորությունները, պատասխանատվությունը և լիազորությունները ուղղված են՝

- ԱՊՀԿ-ի զարգացման, իրականացման, պարբերաբար վերլուծության և գնահատման համար;
- ԱՊՀԿ-ի գործառնությունների արդյունքների մասին պարբերաբար հաշվետվությունների ներկայացմամբ բարձրագույն ղեկավարությանը, և
- աջակցություն կազմակերպության բոլոր անդամների համագործակցմանը:

3.4. Կոմպետենտություն² և նախապատրաստվածություն

3.4.1. Աշխատանքի պաշտպանության կոմպետենտության /իրազեկություն/ նկատմամբ անհրաժեշտ պահանջները պետք է որոշվի գործատուի կողմից: Ընդ որում պետք է սահմանել և օժանդակել աշխատանքային պայմաններում միջոցառումներ, որոնք ապահովում են պաշտոնական պարտականությունների և պատասխանատվության կատարման համար անհրաժեշտ որակավորման առկայություն, որոնք վերաբերվում են առողջության և անվտանգության ապահովմանը:

3.4.2. Գործատուն պետք է լինի կոմպետենտ /կամ հնարավորություն ունենա դառնալու/ աշխատանքի պաշտպանության մակարդակում աշխատանքային վտանգների և ռիսկերի որոշման, հաստատման կամ կարգավորման և ԱՊՀԿ-ի իրականացման համար:

3.4.3. Միջոցառումների շրջանակում իրականացվող նախապատրաստական ծրագրերը, որոնք նշված են 3.4.1. կետում և պետք է.

- Համապատասխան կարգով Ընդգրկեն կազմակերպության բոլոր մասնակիցներին
- իրականացվի կոմպետենտ անձանց կողմից,
- Համապատասխան պարբերականությամբ վերանայվի արդյունավետ, սկզբնական ու կրկնվող նախապատրաստական աշխատանքներ,
- նախապատրաստական նյութի յուրացման համար գնահատել ունկնդիրներին հասանելիությունը և կայունությունը,
- պարբերաբար վերլուծել: Վերլուծությունը պետք է ներառի աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեի մասնակիցների նախապատրաստման վերլուծությունը այնտեղ, որտեղ այն գոյություն ունի և անհրաժեշտության դեպքում փոփոխվող նախապատրաստական ծրագրի արդյունավետության և համապատասխանության երաշխավորումը, և
- Փաստաթղթավորել կազմակերպության գործունեության սահմանած կարգին և բնութագրերին համապատասխան:

3.4.4. Նախապատրաստումը պետք է իրականացվի բոլոր ունկնդիրների հետ անվճար և հնարավորության դեպքում աշխատանքային ժամերին:

² աշխատանքի պաշտպանության կոմպետենտությունը ներառում է կրթությունը, աշխատանքային փորձն ու պատրաստվածությունը կամ էլ դրանց համադրությունը

3.5. ԱՊՀԿ-ի փաստաթղթավորումը

3.5.1. Կազմակերպության գործունեության չափերին և բնույթին համապատասխան պետք է սահմանվի ԱՊՀԿ-ի փաստաթղթերի համակարգը, որն կարող է ընդգրկել.

- Կազմակերպությունում աշխատանքի պաշտպանության վերաբերյալ նպատակներն ու քաղաքականությունը,
- Աշխատանքի պաշտպանության կառավարման դերերի բաշխումը և պարտականությունները ԱՊՀԿ-ի իրագործման համար,
- Կազմակերպության գործունեությունից բխող առավել նշանակալի վտանգները/ ռիսկերը և դրանց նախագգուշացման ու կարգավորմանն ուղղված միջոցառումները,
- ԱՊՀԿ-ի շրջանակներում օգտագործվող կանոնադրությունը, մեթոդները, հրահանգներն ու այլ ներքին փաստաթղթեր:

3.5.2. ԱՊՀԿ-ի փաստաթղթավորումը պետք է.

- լինի պարզ շարադրված և օգտագործողների համար հասկանալի ձևակերպված:
- պարբերաբար վերլուծվի, անհրաժեշտության դեպքում նորացվի, տարածվի և լավ հասանելի լինի կազմակերպության բոլոր անդամների համար, ում վերաբերվում կամ ում համար նախատեսված է:

3.5.3. Աշխատանքի պաշտպանության տվյալները պետք է սահմանվի ու կարգավորվի աշխատանքային վիճակում կազմակերպության պահանջներին համապատասխան վայրում:

3.5.4. Աշխատողները պետք է մուտքի իրավունք ունենան տվյալների բազա,որը վերաբերվում է նրանց առողջությանն ու արտադրական միջավայրին,գաղտնիության պահպանման պայմանով:

3.5.5. Աշխատանքի պաշտպանության մասին տվյալները ներառում են.

- ԱՊՀԿ-ի իրականացման մասին տվյալներ,
- Աշխատանքային վնասվածքների,առողջության վատթարացման,միջադեպերի և հիվանդությունների հետ կապված տվյալներ,
- Ազգային օրենքներից ու կանոններից բխող աշխատանքի պաշտպանության մասին տվյալներ,
- Աշխատողների վրա վնասակար արտադրական գործոնների ազդեցության և աշխատողների առողջական վիճակի ու արտադրական միջավայրի մասին տվյալներ, և
- գործող և անդրադարձող մոնիթորինգի արդյունքները:

3.6. Տեղեկատվության հաղորդումն ու փոխանակումը

3.6.1.Անհրժեշտ է սահմանել աշխատանքային պայմաններում միջոցառումներ և ընթացակարգեր, որպեսզի.

- Աշխատանքի պաշտպանության հետ կապված ներքին և արտաքին հաղորդագրությունների ստացումն ու փաստաթղթավորումը,
- Աշխատանքի պաշտպանության մասին արտաքին տեղեկատվության երաշխավորված հաղորդումն ու փոխանակումը կազմակերպության համապատասխան մակարդակների և կառուցվածքների միջև:
- Երաշխավորում ,որ աշխատանքի պաշտպանության մասին աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչների հարցումները,գաղափարները և առաջարկները ստացվել են,ուսումնասիրվել և նրանց անպայման կտրվի պատասխան:

3.7. Ելակետային վերլուծություն

3.7.1. Ելակետային վերլուծության արդյունքում գնահատվում են կազմակերպությունում գոյություն ունեցող ԱՊՀԿ-ն և համապատասխան միջոցառումները պահանջված կարգով: Այնտեղ, որտեղ գոյություն չունի ԱՊՀԿ կամ կազմակերպությունը ստեղծվում է վերստին, ապա ելակետային վերլուծությունը հիմք է հանդիսանում ԱՊՀԿ-ի ստեղծման համար:

3.7.2. Ելակետային վերլուծությունը պետք է իրականացվի կոմպետենտ անձանց կողմից աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչների հետ խորհրդատվությամբ: Այն պետք է.

- որոշի գործող ազգային օրենքներն ու կանոնները, ազգային և մասնագիտացված Ձեռնարկը, կամավոր ծրագրերը և այլ պահանջներ, որոնց հետևում է կազմակերպությունը:
- նույնականացնել, կանխատեսել, գնահատել անվտանգության և առողջության համար վտանգներն ու ռիսկերը, որոնք բխում են կազմակերպության աշխատանքից և գոյություն ունեցող, կամ ենթադրվող արտադրական միջավայրից,
- որոշել, թե հանդիսանում են արդյոք պլանավորված կամ գործող պաշտպանական միջոցները բավարար վտանգների հեռացման, կամ ռիսկերի սահմանափակման համար և
- վերլուծել աշխատողների առողջական վիճակի հսկողության մասին տվյալները:

3.7.3. Ելակետային վերլուծության արդյունքները պետք է.

- լինեն փաստաթղթավորված,
- հիմք հանդիսանան որոշումների ընդունման համար, որոնք վերաբերվում են ԱՊՀԿ-ի իրականացմանը,
- որոշել հիմնական մակարդակը, որի համեմատությամբ պետք է գնահատել կազմակերպությունում ԱՊՀԿ-ի անընդհատ կատարելագործումը:

3.8. ԱՊՀԿ-ի պլանավորումը, զարգացումը և իրագործումը (CYOT)

3.8.1. Պլանավորման նպատակն է ԱՊՀԿ-ի ստեղծումը, որը աջակցում է

- նվազագույնը ազգային օրենքներին և կանոններին համապատասխանեցումը,
- կազմակերպությունում ԱՊՀԿ-ի հիմնական տարրերը և
- աշխատանքի պաշտպանության անընդհատ կատարելագործումը:

3.8.2. Պետք է իրականացվեն միջոցառումներ աշխատանքի պաշտպանության պլանավորման համար, որը հիմնված է վերջնական վերլուծությունների արդյունքների, հետևողական վերլուծությունների և այլ տվյալների վրա: Պլանավորման այս միջոցառումները պետք է ներդնել աշխատավայրում առողջության և անվտանգության պահպանման համար, որն իր մեջ ներառում է.

- կազմակերպությունում աշխատանքի պաշտպանության նպատակների քանակական գնահատման հստակ որոշումն ու առաջնահերթության դասակարգումը,
- յուրաքանչյուր նպատակի իրականացման պլանավորում՝ պարտականությունների բաշխմամբ և գործունեության արդյունքների հստակ չափանիշներով, որոնք ցույց են տալիս՝ ինչ պետք է կատարվի, ում կողմից և երբ,
- չափանիշների ընտրություն համեմատելու և հաստատելու, որ նպատակները հաղթահարված են,
- բավարար մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսների տրամադրում, և կախված իրավիճակից տեխնիկական աջակցություն:

3.8.3. Կազմակերպությունում Աշխատանքի պաշտպանության պլանավորման միջոցառումները պետք է ներառեն ԱՊՀ-ի բոլոր տարրերի մշակումը, զարգացումը և իրագործումը, որը նկարագրված է 3-րդ գլխում սույն ուղեցույցի և ներկայացված է նկար 2-ում:

3.9. Աշխատանքի պաշտպանության նպատակները

3.9.1. Աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականության համապատասխան և վերջնական ու հետևողական վերլուծությունների հիման վրա պետք է սահմանել աշխատանքի պաշտպանության նպատակները, որոնք պետք է լինեն.

- կազմակերպության համար յուրահատուկ, ինչպես նաև նրա գործունեության չափերին ու բնույթին համապատասխան ու ընդունելի,
- ազգային օրենքների, կանոնների ընդունված ու պահանջներին համապատասխան և աշխատանքի պաշտպանությանն առնչվող կազմակերպության տեխնիկական, առևտրային պարտավորություններին համաձայնեցված:
- ուղղված աշխատողների աշխատանքի պաշտպանության միջոցառումների անընդհատ կատարելագործմանը՝ առավել բարձր արդյունքների հասնելու համար,
- իրական և հասանելի,
- փաստաթղթավորված և կազմակերպության բոլոր ֆունկցիոնալ կառուցվածքներին և մակարդակներին հասցված, և
- պարբերաբար գնահատվող և անհրաժեշտության դեպքում նորացվող:

3.10. Վտանգների կանխարգելումը

3.10.1. Նախագուշակական և կարգավորող միջոցներ

3.10.1.1. Աշխատողների առողջության և անվտանգության ռիսկերն ու վտանգները պետք է օպերատիվ կարգով նույնականացվեն ու գնահատվեն: Նախագուշակական և կարգավորող միջոցները պետք է իրագործվեն հետևյալ հաջորդականությամբ.

- վերացնել վտանգները/ռիսկերը
- վտանգների սահմանափակումը սկզբնաղբյուրում կոլեկտիվ պաշտպանության տեխնիկական միջոցների օգտագործմամբ կամ կազմակերպչական միջոցներ,
- անվտանգության արտադրական նախագծերի միջոցով վտանգների նվազագույնի հասցնել ներառյալ վնասակար արտադրական գործոնների հետ շփման ժամանակի սահմանափակումը:
- այնտեղ, որտեղ մնացած ռիսկերը չեն կարող սահմանափակվել կոլեկտիվ պաշտպանության միջոցներով, գործատուն պետք է անվճար տրամադրի համապատասխան միջոցներ

անհատական պաշտպանության համար՝ ներառյալ հատուկ զգեստներ, և ձեռնարկի միջոցներ դրանց օգտագործման և տեխնիկական ծառայություններն ապահովելու համար:

3.10.1.2. Պետք է սահմանել ընթացակարգեր կամ միջոցառումներ վտանգների նախազգուշացման և կարգավորման համար, որոնք պետք է.

- համապատասխանեն կազմակերպությունում ուսումնասիրվող վտանգներին ու ռիսկերին,
- պարբերաբար վերլուծել և անհրաժեշտության դեպքում կատարելագործել,
- հետևել ազգային օրենքներին և կանոններին, արտացոլել առաջադեմ փորձը, և
- հաշվի առնել գիտելիքների ներկա վիճակը՝ ներառյալ կազմակերպության մասին տեղեկատվությունը և հաշվետվությունները, ինչպիսիք են Աշխատանքի տեսչությունը, աշխատանքի պաշտպանության և այլ ծառայություններ, իրադրությանը համապատասխան:

3.10.2. Փոփոխությունների կառավարումը

3.10.2.1. Աշխատանքի պաշտպանության վրա ներքին /օրինակ աշխատանքի ընդունումը, նոր տեխնոլոգիական և աշխատանքային գործընթացները, ընկերության ձեռք բերումն ու կազմակերպության կառուցվածքը/ և արտաքին փոփոխությունների /օրինակ ազգային օրենսդրության կատարելագործումը, կազմակերպությունների միաձուլումը, աշխատանքի պաշտպանության գիտելիքների և տեխնոլոգիաների զարգացումը և այլն/ ազդեցությամբ պետք է գնահատվի, իսկ համապատասխան նախազգուշացնող միջոցները պետք է իրականացվեն մինչ փոփոխությունները:

3.10.2.2. Ցանկացած փոփոխություններից կամ նոր աշխատանքի ձևի, նյութերի, գործընթացների կամ սարքավորումների ներդրումից առաջ աշխատավայրում պետք է գնահատվեն ռիսկերը: Այդպիսի գնահատումը պետք է կատարվի խորհրդատվության տեսքով և որտեղ անհրաժեշտ է աշխատողների, նրանց ներկայացուցիչների և աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեի մասնակցությամբ:

3.10.2.3. «Փոփոխությունների մասին որոշման» դեպքում պետք է կազմակերպության բոլոր անդամները պետք է երաշխավորված տեղեկացվեն և պատրաստվեն, որոնց վերաբերվում է այդ որոշումը:

3.10.3. Վթարային իրադարձությունների նախազգուշացումը, պատրաստվածությունը դրանց նկատմամբ և վերաբերմունքը

3.10.3.1. Պետք է իրականացնել միջոցառումներ կապված վթարային իրադրությունների նախազգուշացման, պատրաստվածության և դրանց կարգավորման հետ: Այդ միջոցառումները պետք է որոշեն դժբախտ դեպքերի և վթարային իրավիճակների հնարավոր բնույթն ու չափսերը, կանխատեսեն ռիսկերը: Բոլոր միջոցառումները պետք է մշակված լինեն կազմակերպության գործունեության չափսերին համապատասխան: Նրանք պետք է.

- երաշխավորեն վթարային իրավիճակներում աշխատավայրում գտնվող բոլոր աշխատողների պաշտպանության համար անհրաժեշտ ինֆորմացիայի առկայությունը, նեքին հաղորդակցության կորդինացումը և համագործակցությունը:
- տրամադրեն ինֆորմացիա կոմպետենտ մարմիններին, տարածքային հարակից կառույցներին և վթարային ծառայություններին՝ ապահովելով նրանց միջև հաղորդակցությունը:
- նախատեսել բժշկական առաջին օգնություն, հակահրդեհային միջոցառումներ և աշխատավայրում գտնվող բոլորի տարահանման կազմակերպում:
- տրամադրել համապատասխան ինֆորմացիա և կազմակերպության բոլոր մասնակիցներին հնարավորություն տալ պատրաստվելու պարբերաբար իրականացվող մարզումներին՝ վթարային իրավիճակների նախազգուշացման, պատրաստվածության համար:

3.10.3.2. Վթարային իրավիճակների նախագուշացման միջոցառումները և դրանց պատրաստվածությունը պետք է սահմանել արտաքին վթարային ծառայությունների և այլ մարմինների հետ համատեղ:

3.10.4. Մատակարարում

3.10.4.1. Պետք է սահմանել աշխատանքային պայմանների ընթացակարգեր, որոնք երաշխավորում են, որ պետք է:

- կազմակերպությունում առողջության և անվտանգության պահպանման պահանջները լինեն նույնականացված, գնահատված և ներառվեն նյութատեխնիկական մատակարարման և վարձակալման պայմաններում,
- ազգային օրենքների և կանոնների պահանջները, ինչպես նաև կազմակերպության սեփական պահանջները աշխատանքի պաշտպանության մասին նույնականացվեն մինչև ապրանքների և ծառայությունների ձեռք բերումը,
- նշված պահանջներին հասնելու համար իրականացվող միջոցառումները պետք է կատարվեն մինչև ապրանքների և ծառայությունների օգտագործումը:

3.10.5. Պայմանադրային աշխատանքներ

3.10.5.1. Պետք է սահմանել միջոցառումներ, որոնք երաշխավորում են աշխատանքի պաշտպանության մասին կազմակերպության պահանջները և ծայրահեղության դեպքում նրանց համարժեքությունը, որը կիրառվում է պայմանադիրների և նրանց աշխատողների վրա:

3.10.5.2. Կազմակերպության հրապարակում աշխատող պայմանադիրների նկատմամբ միջոցառումները պետք է.

- ներառի աշխատանքի պաշտպանության չափանիշները պայմանադիրների գնահատման և ընտրության ընթացակարգերում,
- արդյունավետ մշտական կապ հաստատել և համակարգել կազմակերպության կառավարման համապատասխան մակարդակների և պայմանադիրների միջև մինչև աշխատանքի սկիզբը: Ընդ որում պետք է պայմաններ ստեղծել վտանգների մասին տեղեկացնելու և միջոցներ ձեռնարկել նրանց ազդեցությունը սահմանափակելու և նախագուշացնելու համար,
- կազմակերպությունում աշխատանքների համար միջոցառումներ իրականացնել վնասվածքների, առողջության վատացման, հիվանդությունների և միջադեպերի ծանուցման համար,
- աշխատավայրում անվտանգության և առողջության ապահովման համար իրականացնել համապատասխան իրազեկում և աշխատանքը սկսելուց առաջ անհրաժեշտության դեպքում նախապատրաստել պայմանադիրներին և նրանց աշխատողներին:
- մեթոդաբար հետևել պայմանադիրների աշխատանքի պաշտպանության պահանջներին համապատասխան կազմակերպության հրապարակում/հարթակում:
- երաշխավորել, որ աշխատանքի պաշտպանության պահանջվող ընթացակարգը և միջոցառումները կազմակերպությունում պետք է իրականացվի պայմանադիրների կողմից:

ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

3.11. Մոնիտորինգի իրականացումը և արդյունքների գնահատումը

3.11.1. Աշխատանքի պաշտպանության գործունեության հետևումը, չափումն ու հաշվառումը մշտապես իրականացվող ընթացակարգեր են, որոնք պետք է մշակվի, հաստատվի և պարբերաբար վերլուծվի: Պարտականությունները, պատասխանատվությունն ու մոնիտորինգի իրականացման համար տրվող լիազորությունները կառավարման տարբեր կառուցվածքներում պետք է բաշխվեն:

3.11.2. Արդյունքների գնահատման ցուցանիշների ընտրությունը պետք է կատարել կազմակերպության գործունեության չափերին, բնույթին համապատասխան և աշխատանքի պաշտպանության նպատակներով:

3.11.3. Պետք է ուշադրության արժանանան, ինչպես որակական, այնպես էլ քանակական չափորոշիչներ, որոնք համապատասխանում են կազմակերպության պահանջներին: Նրանք պետք է.

- հիմնվեն կազմակերպությունում նույնականացված վտանգների և ռիսկերի վրա; ընդունված պարտավորությունների և կապված լինեն աշխատանքի պաշտպանության նպատակների և քաղաքականության հետ:
- աջակցեն կազմակերպության գործունեության գնահատման գործընթացին, ներառյալ վերլուծեն ղեկավարության կառավարման արդյունավետությունը:

3.11.4. Մոնիտորինգի իրականացումը և արդյունքների գնահատումը պետք է .

- օգտագործել որպես միջոց աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականության և նպատակների իրագործման մակարդակի որոշման և ռիսկերի կարգավորման համար,
- ներառել ինչպես գործուն, այնպես էլ կողմնորոշիչ մոնիտորինգը, և չհիմնվել միայն աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման, հիվանդությունների և միջադեպերի հետ կապված վիճակագրության վրա, և
- հիմնվել փաստերի վրա:

3.11.5. Մոնիտորինգը պետք է ապահովի.

- հակադարձ կապ արդյունավետության աշխատանքի պաշտպանության արդյունքների միջև,
- տեղեկատվությամբ, որոշելու թե ընթացիկ միջոցառումները հարմարավետ ու արդյունավետ են վտանգների ու ռիսկերի նույնականացման, կանխման և սահմանափակման համար:
- հիմք, որոշում ընդունելու կատարելագործել ինչպես վտանգների նույնականացումն ու ռիսկերի սահմանափակումը, այնպես էլ հենց ԱՊՀ-ն:

3.11.6. Գործուն/ակտիվ մոնիտորինգը պետք է ներառի կանխարգելիչ համակարգի գործունեությանն անհրաժեշտ տարրեր և ներառի.

- որոշակի ծրագրերի համար իրականացվող մոնիտորինգ, որը սահմանված է արդյունավետության և նպատակների իրականացման չափանիշների վրա:

- արտադրական համակարգի, շինությունների, արտադրամասերի և սարքավորումների համակարգված ստուգում,
- արտադրական միջավայրի հետևումը, ներառյալ աշխատանքի կազմակերպումը:
- աշխատողների առողջական վիճակի հետևումը այնտեղ,որտեղ այն նպատակահարմար է համապատասխան բժշկական գնումների միջոցով,այդ թվում իրականացնելով պարբերաբար գնումներ առողջության վատացման վաղ նշանների և աշխտանիշների հայտնաբերման, նախազգուշացնող և կարգավորող միջոցների արդյունավետության որոշման նպատակով, և
- կազմակերպության կողմից ընդունված ազգային օրենքների և կանոնների,կոլեկտիվ համաձայնությունների և աշխատանքի պաշտպանության այլ պարտականությունների համապատասխանեցման գնահատում:

3.11.7. Կողմնորոշիչ մոնիտորինգը պետք է ներառի նույնականացում, ծանուցում/տեղեկացում/ և բացահայտում.

- աշխատանքային վնասվածքների,առողջության վատթարացման /ներառյալ ժամանակավոր անաշխատունակության մասին մոնիտորինգը/,հիվանդությունների և միջադեպերի հետ կապված,
- այլ կորուստներ,ինչպիսին է գույքային վնասը,
- անվտանգության պահանջների և առողջության պահպանման անբավարար արդյունավետության և ԱՊՀԿ-ի թերացումները
- աշխատողների և նրանց առողջության վերականգնման ծրագիրը:

3.12. Հետաքննություն կապված աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման,հիվանդության,միջադեպերի հետ և դրանց ազդեցությունը անվտանգության և առողջության պահպանման գործընթացի վրա

3.12.1. Աշխատանքային վնասվածքների,առողջության վատթարացման, հիվան-դությունների և միջադեպերի հետ կապված հետաքննությունը պետք է հայտնաբերի ԱՊՀԿ-ում ցանկացած թերություն և նախօրոք փաստաթղթավորվի:

3.12.2. Այդպիսի հետաքննությունը պետք է իրականացվի կոմպետենտ մարդկանց կողմից համապատասխան աշխատողների և նրանց ներկայացուցիչների մասնակցությամբ:

3.12.3. Այդպիսի հետաքննության արդյունքները պետք է տրամադրվեն աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեին,եթե այն գոյություն ունի, որն էլ պետք է կազմի համապատասխան հանձնարարականներ:

3.12.4. Ինչպես հետաքննության,այնպես էլ աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեի այլ հանձնարարականների արդյունքները պետք է տրամադրվեն համապատասխան անձանց՝ճշգրտելու,ինչպես նաև ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության վերլուծության համար և նկատի առնվի հետագա անընդհատ կատարելագործման համար:

3.12.5. Նման հետաքննություններից բխող ճշգրտող գործողությունները ուղղված են աշխատանքային վնասվածքների,առողջության վատթարացման, հիվան-դությունների և միջադեպերի կրկնվելու դեմ:

3.12.6.Արտաքին հետաքննող կազմակերպությունների / օրինակ ինչպիսիք են սոցիալական ապահովագրական տեսչություններն ու հիմնարկությունները/ հաշվետվությունները, ,պետք է ուսումնասիրվեն և ընդունվեն այն կարգով,ինչ-որ իրականացվում է ներքին հետաքննությունների ժամանակ՝գաղտնիության ապահովման պահանջով:

3.13. Ստուգում / Աուդիտ

3.13.1. Պարբերաբար իրականացվող ստուգումների համար պետք է սահմանվի միջոցառումներ, որպեսզի որոշվի արդյոք ԱՊՀ-ն և նրա տարրերը հարմար են, բավարար և արդյունավետ անվտանգության ապահովման ու առողջության պահպանման և միջադեպերի կանխարգելման համար:

3.13.2. Պետք է մշակվի աուդիտի քաղաքականությունը և ծրագիրը, որը ներառում է աուդիտորի կոմպետենտությունը, ստուգման չափերը, մեթոդաբանությունը և հաշվետվությունների ձևերը:

3.13.3. Աուդիտը ներառում է կազմակերպությունում ԱՊՀ-ի տարրերի և անհրաժեշտության դեպքում նրա ենթահամակարգի գնահատումը: Աուդիտը պետք է ընդգրկի.

- աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականությունը,
- աշխատողների մասնակցությունը,
- պարտավորություններն ու պատասխանատվությունը
- կոմպետենտությունը և պատրաստվածությունը,
- ԱՊՀ-ի փաստաթղթերը,
- ինֆորմացիայի տրամադրումն ու փոխանակումը,
- ԱՊՀ-ի պլանավորումը, զարգացումն ու իրագործումը,
- նախազգուշացնող և կարգավորող միջոցները
- փոփոխությունների կառավարում,
- վթարային իրավիճակների նախազգուշացում, նրանց նկատմամբ պատրաստվածություն և անդրադարձ,
- մատակարարումը,
- անընդհատ կատարվող աշխատանքները
- մոնիտորինգի իրականացում և արդյունավետության գնահատում
- հետաքննություն կապված աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման, հիվանդության, միջադեպերի և դրանց ազդեցությունը անվտանգության և առողջության պահպանման գործընթացի վրա
- Ստուգում/աուդիտ
- ԱՊՀ-ի արդյունավետության վերլուծությունը ղեկավարության կողմից
- նախազգուշացնող և ճշգրտող գործունեություն
- անընդհատ կատարելագործում, և
- ստուգման այլ նպատակներ և օբյեկտներ ըստ նպատակայնության:

3.13.4. Աուդիտի ձևերում պետք է որոշվի, թե հանդիսանում են արդյոք ԱՊՀ-ի տարրերը կամ նրանց ենթահամակարգերը.

- արդյունավետ է կազմակերպությունում աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականության և նպատակների իրականացման համար,
- արդյունավետ է աշխատողների մասնակցության ապահովման համար,
- աշխատանքի պաշտպանության արդյունավետության գնահատման և նախորդ ստուգումների համար կողմնորոշիչ,
- կազմակերպության խնդիրներին վերաբերվող ազգային օրենքների և կանոնների համապատասխանեցում,
- նպատակների հասանելիության անընդհատ կատարելագործումը և աշխատանքի պաշտպանության առաջադեմ փորձի կիրառում:

3.13.5. Աուդիտը պետք է իրականացվի կազմակերպությունում աշխատող կամ չաշխատող, կոմպետենտ, սակայն ստուգող գործունեություն չիրականացնող անձանց միջոցով:

3.13.6. Աուդիտի արդյունքներն ու հետևությունները պետք է տրամադրվեն այն անձանց, ովքեր պատասխանատու են շտկող միջոցառումների իրականացման համար:

3.13.7. Խորհրդատվություն աուդիտի ընտրության և աշխատավայրում աուդիտի բոլոր փուլերի՝ ներառյալ արդյունքների վերլուծության վերաբերյալ, որը ենթադրում է աշխատողների մասնակցությունը պատշաճ կարգով:

3.14. ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության վերլուծությունը ղեկավարության կողմից

3.14.1. ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության վերլուծությունը ղեկավարության կողմից պետք է.

- գնահատի ԱՊՀԿ-ի ընդհանուր ռազմավարությունը պլանավորված նպատակների իրականացման համար,
- գնահատի ունակությունը ԱՊՀԿ-ի բավարարելու կազմակերպության ընդհանուր պահանջները և նրա շահագրգիռ կողմերին՝ ներառյալ աշխատողները, կառավարման մարմինները, հսկողությունը և վերահսկողությունը:
- գնահատի ԱՊՀԿ-ի փոփոխման անհրաժեշտությունը՝ ներառյալ աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականությունը և նպատակները;
- որոշի ինչ գործողություններ են անհրաժեշտ թերությունների ժամանակին հեռացման, ներառյալ կազմակերպության այլ ուղղությունների կառավարման կառուցվածքի հարմարեցումը և արդյունքների գնահատումը:
- հակադարձ կապ ապահովի՝ /ներառյալ առաջնահերթությունների որոշումը/, ռացիոնալ պլանավորման և անընդհատ կատարելագործման նպատակով:
- գնահատի կազմակերպությունում աշխատանքի պաշտպանության նպատակների հաղթահարման առաջընթացը և ճշգրտող գործողությունների ակտիվությունը:
- գնահատի գործողությունների արդյունավետությունը նշված նախորդ ԱՊՀԿ-ի վերլուծությունում:

3.14.2. ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության վերլուծության հաճախականությունը և մասշտաբը գործատուների կամ առավել պատասխանատվություն ունեցող անձանց համար որոշվում է կազմակերպության գործունեության պահանջներին և պայմաններին համապատասխան:

3.14.3. ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության վերլուծությունը ղեկավարության կողմից պետք է նկատի ունենա.

- աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատացման, հիվանդությունների և միջադեպերի հետ կապված հետաքնությունների արդյունքները; մոնիտորինգի իրականացման և արդյունավետության գնահատման; աուդիտի և
- լրացուցիչ արտաքին և ներքին գործոնները, ինչպես նաև փոփոխությունները /ներառյալ կազմակերպական/, որոնք կարող են ազդել ԱՊՀԿ-ի վրա;

3.14.4. ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության վերլուծության եզրակացությունները ղեկավարության կողմից պետք է հիմնվեն փաստաթղթերի վրա և պաշտոնապես տեղեկացվեն.

- անձանց, ովքեր պատասխանատու են ԱՊՀԿ-ի որոշակի տարրերի համար և կարող են ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ, և
- աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեին, աշխատողներին և նրանց ներկայացուցիչներին:

ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄ

3.15. Նախագուշացնող և ճշգրտող գործողություններ

3.15.1. Պետք է սահմանել միջոցառումներ կապված նախագուշացնող և ճշգրտող գործողությունների հետ, որոնք բխում են ԱՊՀ-ի արդյունավետության մոնիտորինգի իրականացումից և գնահատումից, աուդիտից և ղեկավարության կողմից ԱՊՀ-ի արդյունավետության վերլուծություն: Այդ միջոցառումները պետք է ներառեն.

- աշխատանքի պաշտպանության համապատասխան կանոններին չհետևելու արմատական պատճառների որոշում ու վերլուծություն և ԱՊՀ-ի միջոցառումները:
- նախագուշացնող և ճշգրտող գործողությունների փաստաթղթավորումն ու արդյունավետության ստուգումը, պլանավորումը, իրագործումը, ներառյալ ԱՊՀ-ում փոփոխությունների իրականացումը:
-

3.15.2. Այն դեպքում, երբ ԱՊՀ-ի գնահատականը, կամ այլ աղբյուրները ցույց են տալիս, որ վտանգների ու ռիսկերի նախագուշացնող և պաշտպանող միջոցները բավարար չեն, կամ կարող են լինել այնպիսին, որ այլ համապատասխան միջոցները համաձայն ընդունված նախագուշացնող և պաշտպանող միջոցների պետք է լինեն ժամանակին վերանայված, լիովին իրականացված և փաստաթղթավորված:

3.16. Անընդհատ կատարելագործում

3.16.1. Պետք է սահմանել միջոցառումներ ընդհատ կատարելագործելու ԱՊՀ-ի համապատասխան տարրերը և ԱՊՀ-ն ամբողջությամբ: Այդ միջոցառումները պետք է նկատի առնի.

- կազմակերպությունում աշխատանքի պաշտպանության նպատակները,
- արդյունքների նույնականացումը, վտանգների և ռիսկերի գնահատումը,
- մոնիտորինգի իրականացման արդյունքները և արդյունավետության գնահատումը,
- հետաքնություններ կապված աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման, հիվանդության, միջադեպերի, աուդիտի/ստուգման հանձնարարություններն ու արդյունքները,
- ԱՊՀ-ի արդյունավետության վերլուծության հետևությունները
- կազմակերպության բոլոր մասնակիցների առաջարկությունները կատարելագործելու համար, ներառյալ աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեի կատարելագործումը /որտեղ այն գոյություն ունի/,
- ազգային օրենքների և կանոնների, կամավոր ծրագրերի և կոլեկտիվ համաձայնությունների փոփոխությունները,
- գործին առնչվող նոր տեղեկատվությունը, և
- առողջության պահպանման և պաշտպանության ծրագրերի իրականացման արդյունքները:

3.16.2. Կազմակերպությունում առողջության պահպանման և անվտանգության ապահովման պահանջների իրականացումն ու գործընթացը պետք է համադրվեն այլ կազմակերպության առողջության պահպանման և անվտանգության ապահովման նպատակների կատարելագործման հետ:

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Ներկա ուղեցույցում օգտագործված տերմինները ունեն հետևյալ նշանակությունները.

Աուդիտ /audit-ստուգում/ - համակարգված,անկախ և փաստաթղթավորված գործընթաց է ուղղված սովյալների ստացման և օբյեկտիվ գնահատման,սահմանված չափանիշներին հետևելու, մակարդակը որոշելու հետ: Տերմինը չի վերաբերվում միայն անկախ արտաքին աուդիտին :

Ակտիվ մոնիտորինգ /active monitoring/ - ընթացիկ գործունեություն է ստուգելու,թե համապատասխան են արդյոք վտանգների և ռիսկերի նախագգուշացման և կարգավորման միջոցները,ինչպես նաև ԱՊՀԿ-ի իրականացման միջոցառումները սահմանված չափանիշներին:

Միջադեպ /incident/ դեպք, իրավիճակ, տհաճ պատահար - անվտանգ պատահար կապված աշխատանքի կամ աշխատանքաին գործընթացի հետ,որը չի առաջացնում վնասվածքներ:

Աշխատանքի պաշտպանության կոմիտե /safety and health committee/ կամ անվտանգության և առողջության կոմիտե - կոմիտե,որի կազմում են գտնվում աշխատանքի պաշտպանության համար աշխատողների և գործատուների ներկայացուցիչները ,որոնք գործում են ազգային օրենքներին,կանոններին և պրակտիկային համաձայն:

Կոմպետենտ անձ /competent person/ - անձ, որն ունի անհրաժեշտ պատրաստվածություն և բավարար գիտելիքներ,փորձ կոնկրետ աշխատանքի կատարման համար:

Կոմպետենտ հիմնարկություն /competent institution/ - պետական կամ այլ մարմին,որն օժտված է ազգային քաղաքականության որոշման, ԱՊՀԿ-ում ազգային հիմունքների մշակման և համապատասխան ղեկավարության կազմավորման լիազորություններով:

Աշխատողների առողջության հսկողությունը /worker's health surveillance/ - ընդհանուր տերմին, որն ընդգրկում է ընթացակարգեր և հետազոտություններ աշխատողների առողջական վիճակի գնահատման և սահմանված նորմերից շեղումների բացահայտման համար: Դիտարկման արդյունքները պետք է օգտագործվեն առանձին աշխատողների առողջացման և պաշտպանության,ինչպես նաև վնասակար արտադրական գործոնների ազդեցությունը աշխատողների առողջության վրա ուսումնասիրելու համար:Առողջական վիճակի գնահատման ընթացակարգերը ներառում են բժշկական զննումներ,կենսաբանական մոնիտորինգ,ռենտգենյան հետազոտություն, և առողջական վիճակի մասին հարցումներ և անալիզներ:

Արտադրական միջավայրի վերահսկողությունը /surveillance of the working environment/ - ներառում է շրջակա միջավայրի այն գործոնների նույնականացումն ու գնահատումը,որոնք կարող են ազդել աշխատողների առողջության վրա:Ընդգրկում է աշխատանքի պայմանների սանիտարահիգիենիկ գնահատականը, աշխատողների առողջության համար ռիսկային գործոնների կազմակերպումը, վնասակար և վտանգավոր նյութերի ազդեցությունից անհատական պաշտպանությունն ու դրանց ազդեցության նվազեցումը:Աշխատողների առողջության ապահովման տեսանկյունից արտադրական միջավայրի հսկողությունը պետք է ուղղված լինի /բայց չսահմանափակվի միայն դրանով/ էրգոնամիկայի խնդիրներին,դժբախտ դեպքերի և հիվանդությունների պրոֆիլակտիկային,աշխատավայրում աշխատանքի հիգիենային,աշխատանքի կազմակերպմանն ու սոցիալ-հոգեբանական գործոններին:

Անընդհատ կատարելագործում /continual improvement/ - ԱՊՀԿ-ի արդյունավետության բարձրացման կրկնվող գործընթաց,որն ուղղված է ընդհանուր առմամբ աշխատանքի պաշտպանության գործունեության բարելավմանը:

Վտանգ /hazard/ - գործոն, որը ունակ է պատճառելու վնասվածք կամ մարդու առողջության համար վնաս:

Կազմակերպություն /organization/ - ընկերություն, ֆիրմա, ծրագիր, ձեռնարկություն, հիմնարկություն, ֆաբրիկա, միավորում, հասարակական կառույց կամ ասոցիացիա և այլն, կամ էլ նրանց կազմում մտնող մասեր, սեփականության տարբեր ձևեր, որոնք ունեն սեփական գործառույթներ և կառավարում: Կազմակերպությունը, որն ունի մեկից ավել կառուցվածքային ստորաբաժանում , առանձին վերցրած ստորաբաժանումը կարող է սահմանվի որպես կազմակերպություն:

Վտանգների գնահատում /hazard assessment/ - համակարգված վտանգների գնահատում:

Ռիսկի գնահատում /risk assessment/ - առողջության և անվտանգության ռիսկերի գնահատման գործընթաց, որը կապված է աշխատավայրում վտանգների ազդեցությունից:

Պայմանադիր /contractor/ - անձ կամ կազմակերպություն, որը գործատուին տրամադրում է ծառայություններ արտադրական տեղամասում տեխնիկական պահանջների, ժամկետների և պայմաններին համապատասխան:

Աշխատողների ներկայացուցիչները /worker's representative/ - համաձայն աշխատողների ներկայացուցիչների մասին Կոնվենցիայի/1971, 135/, ցանկացած անձ, որը հանդիսանում է այդպիսին, ելնելով ազգային օրենսդրությունից և պրակտիկայից, հանդիսանում է.

ա. արհմիութենական միությունների ներկայացուցիչներ և հենց ներկայացուցիչներ, որոնք նշանակված կամ ընտրված են մասնագիտացված միավորման կամ նրանց մասնակիցների կողմից կամ

բ. ընտրված ներկայացուցիչներ, որոնք ազատ ընտրված են աշխատողների կողմից ազգային օրենքների և կանոնների կամ կոլեկտիվ համաձայնություններին համապատասխան:

Աշխատանքի պաշտպանությունում աշխատողների ներկայացուցիչներ /workers' safety and health representative/ - աշխատողների ներկայացուցիչներ են, որոնք ընտրված կամ նշանակված են ազգային օրենքների, կանոնների և պրակտիկային համապատասխան, որպեսզի ներկայացնեն աշխատավայրում աշխատողների շահերը կապված աշխատանքի պաշտպանության հետ:

Աշխատող /բանվոր /worker/ - ցանկացած անձ, որը մշտական կամ ժամանակավոր կատարում է այն աշխատանքը, որի համար վարձել է իրեն գործատուն:

Աշխատողները և նրանց ներկայացուցիչները /workers and their representatives/ - այս ուղեցույցում, որտեղ նշվում է աշխատողներ և նրանց ներկայացուցիչներ, ի նկատի ունեն, թե այնտեղ որտեղ գոյություն ունեն այդպիսի ներկայացուցիչներ, պետք է աշխատողների ներգրավման նպատակով խորհրդատվություն անցկացնեն. Որոշակի դեպքերում նպատակահարմար է ներգրավել բոլոր աշխատողներին և նրանց ներկայացուցիչներին:

Գործատու /employer/ - ցանկացած ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ, որը վարձում է մեկ կամ մեկից ավել աշխատողներ:

Աշխատավայր /worksite-աշխատանքի գտնվելու վայրը/ - ֆիզիկական վայր, որտեղ պետք է գտնվեն աշխատողները կամ տեղափոխվեն աշխատանքի համար՝ գտնվելով գործատուի հսկողության տակ:

Կողմնորոշիչ մոնիտորինգ /reactive monitoring/ - միջոցառումներում ԱՊՀ-ի գործունեության, վտանգների և ռիսկերի ազդեցության պաշտպանության և կանխարգելման թերությունների ստուգումն է, որը հայտնաբերվում է վնասվածքների առաջացումից, առողջության վատթարացումից, հիվանդություններից կամ միջադեպերի որոշումից և վերացումից հետո:

Ռիսկ /risk/ - մարդկային առողջության համար վտանգավոր իրադարձություններ, ծանր վնասվածքների, կամ վնասների հավանականության համադրությունը.

Կապված աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման և հիվանդությունների հետ /work related injuries, ill health and diseases/ - առողջության վրա բացասական ազդեցություններ, որոնք առաջանում են քիմիական, կենսաբանական, ֆիզիկական և սոցիալ-հոգեբանական գործոններով:

ԱՊՀԿ /OSH management system/ - փոխկապակցված և համագործակցող տարրերի հավաքածու, որը սահմանում է աշխատանքի պաշտպանության քաղաքականությունը և նպատակները և նպատակների իրագործումը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Սկսած իր հիմնադրման պահից /1919թ-ից/ ԱՄԿ-ն մշակել և ընդունել է բազմաթիվ Միջազգային կոնվենցիաներ /և նրանց առնչվող միջնորդագրեր/, որոնք ուղիղ կապ ունեն աշխատանքի պաշտպանության հետ, ինչպես նաև շատ կանոններ և նորմեր անվտանգության և այդ հարցերի տարբեր ոլորտների վերաբերվող տեխնիկական հրատարակություններ: Այն իրենից ներկայացնում է որոշումների, սկզբունքների, պարտավորությունների, պատասխանատվությունների և իրավունքների, ինչպես նաև տեխնիկական ղեկավարման ազդեցիկ ժողովածու, որն արտահայտում է եռակողմ սոցիալ-աշխատանքային հարաբերություններում ԱՄԿ-ի կազմում մտնող ներկայացուցիչների կարծիքների համաձայանեցումը 175³ երկիր մասնակիցներից:

Նշված հարցին վերաբերվող ԱՄԿ-ի կոնվենցիաներն ու միջնորդագրերը

Կոնվենցիաներ

<i>համար</i>	<i>անվանում</i>
115	Պաշտպանություն ճարագայթումից, 1960թ
135	Աշխատողների ներկայացուցիչներ, 1971թ
136	Բենզոլ, 1971թ.
139	Մասնագիտական քաղցկեղային հիվանդություններ, 1974թ
148	Արտադրական միջավայր/ օդի աղտոտվածություն, աղմուկ, վիբրացիա, 1977թ.
155	Աշխատանքի անվտանգություն և հիգիենա, 1981թ.
161	Աշխատանքի հիգիենայի ծառայություններ, 1985թ.
162	Ազբեստ, 1986թ
167	Շինարարությունում աշխատանքի անվտանգություն և հիգիենա, 1988թ
170	Քիմիական նյութեր, 1990թ
174	Խոշոր արդյունաբերական վթարների նախազգուշացում, 1993թ.
176	Հանքերի անվտանգություն ու հիգիենա, 1995թ

Միջնորդագրեր

<i>համար</i>	<i>անվանում</i>
114	Պաշտպանություն ճարագայթումից, 1960թ
144	Բենզոլ, 1971թ.
147	Մասնագիտական քաղցկեղային հիվանդություններ, 1974թ
156	Արտադրական միջավայր/ օդի աղտոտվածություն, աղմուկ, վիբրացիա, 1977թ.
164	Աշխատանքի անվտանգություն և հիգիենա, 1981թ
171	Աշխատանքի հիգիենայի ծառայություններ, 1985թ.
172	Ազբեստ, 1986թ
175	Շինարարությունում աշխատանքի անվտանգություն և հիգիենա, 1988թ
177	Քիմիական նյութեր, 1990թ
181	Խոշոր արդյունաբերական վթարների նախազգուշացում, 1993թ.
183	Հանքերի անվտանգությունն ու հիգիենան, 1995թ

³ 2001թ. հուլիսի տվյալներով

ԱՄԿ-ի կանոնների նորմերը անվտանգության վերաբերյալ

- Խոշոր արդյունաբերական վթարների նախազգուշացում, 1991թ, ժնև
- Աշխատանքի ժամանակ անվտանգությունն ու աշխատանքի պաշտպանությունը բաց հանքերում, 1991թ., ժնև
- Շինարարությունում աշխատանքի անվտանգությունն ու պաշտպանությունը, 1992թ, ժնև
- Քիմիական նյութերի օգտագործման անվտանգությունը, 1993թ., ժնև
- Դժբախտ դեպքերի նախազգուշացումն նավի վրա ծովում և նավահանգստում, 1996թ., ժնև
- Աշխատավայրում ալկոհոլի և թմրանյութերի օգտագործման հետ կապված հարցերի կառավարում, 1996թ., ժնև
- Արտադրությունում դժբախտ դեպքերի հաշվառումն ու ծանուցումն և մասնագիտական հիվանդություններ, 1996թ., ժնև
- Աշխատողի անձնական ինֆորմացիայի պաշտպանություն, 1997թ., ժնև
- Անտառային տնտեսությունում աշխատանքի պաշտպանությունն ու անվտանգություն, 1998թ., ժնև, 2-րդ հր.
- Աշխատավայրի վրա ազդող շրջակա միջավայրի գործոններ, 2001թ., ժնև

Նշված հարցերի վերաբերյալ հրատարակություններ

ԱՄԿ. ԱՄԿ-ի դեկլարացիան աշխատողների հիմնական սկզբունքների, իրավունքների և նրանց վերահսկողության մասին: Ընդունվել է Աշխատանքի միջազգային կոնֆերանսի 86-րդ նստաշրջանում 1998թ-ին /1998թ.ժնև/:

ԱՄԿ. ԱՄԿ-ի հանրագիտարան աշխատանքի պաշտպանության մասին Ջին Մեյջեր Ստեյնենի խմբագրությամբ-1998թ. ժնև 4-րդ հր./3 հատոր/

ԱՄԿ. Աշխատողների առողջական վիճակի հսկողության տեխնիկական և էթնիկական սկզբունքները: 72 թողարկում 1998թ.ժնև

ԱՄԿ-ի կոնֆերանսը շրջակա միջավայրի և զարգացման համար: /Գլուխ 19 Քիմիական նյութերի էկոլոգիապես ռացիոնալ կառավարման մասին: Ռիո-դե-ժանեյրո /Բրազիլիա/, 1992թ.

Հավելված: ԱՊՀԿ-ի փորձագետների ժողովի մասնակիցների և հետևողների ցանկը, ժնև, 2001թ. ապրիլի 19-27

Կառավարությունների հետ համաձայնությունից հետո հաստատած փորձագետներ

Mr. G.D. Cahalane, Manager, Strategic Policy, Occupational Safety and Health Service, Department of Labour, Wellington (New Zealand).

Mr. N. Diallo, National Director of Employment and Labour Regulation, Ministry of Employment and the Public Service, Conakry (Republic of Guinea).

Dr. J.A. Legaspi Velasco, Director General, Secretariat of Labour and Social Protection, General Directorate of Occupational Safety and Health, Federal District (Mexico).

Dr. D. Podgorski, Deputy Director for Management Systems and Certification, Central Institute for Labour Protection, Warsaw (Poland).

Dr. K.E. Poppendick, Federal Institute for Occupational Safety and Health, Dortmund (Germany).

Mr. R.L.M. Puiatti, Fiscal Auditor of Labour, Ministry of Labour and Employment, Regional Delegation of Labour and Employment, Porto Alegre (Brazil).

Mr. M. Sasaki, Director, International Office, Ministry of Health, Labour and Welfare, Tokyo (Japan).

Գործատուների միության հետ համաձայնություն հաստատած փորձագետներ

Dr. J. Asherson, Head of Environmental Affairs, Confederation of British Industry (CBI), London (United Kingdom).

Dr. S. Bohm, Head, Occupational Health and Safety Department, Management Systems and Auditing, Bayer AG, Leverkusen (Germany).

Dr. L. Greco, Member of the Technical Group on Occupational Safety and Health, National Confederation of Industry (CNI), Rio de Janeiro (Brazil).

Mr. T. Jepsen, Danish Employers' Confederation, Copenhagen (Denmark).

Mr. L.A. Mazhar, Executive Director, Federation of Egyptian Industries (FEI), Cairo (Egypt).

Mr. T. Ott, Senior Corporate Manager, Environment, Health and Safety, Motorola Labs., Tempe, Arizona (United States).

Mr. S. Tanaka, General Manager, Safety and Health Administration Section, Nissan Motor Co. Ltd., Yokohama City (Japan).

Աշխատողների միության հետ համաձայնություն հաստատած փորձագետներ

Dr. D. Bennett, National Director, Health, Safety and Environment, Canadian Labour Congress, Ottawa, Ontario (Canada).

Ms. C. Ching, Director, Economic and Social Policy Department, International Confederation of Free Trade Unions (ICFTU) Asian and Pacific Regional Organization, Singapore (Singapore).

Mr. B. Erikson, Industrial Hygienist, Norwegian Confederation of Trade Unions, Oslo (Norway).

Mr. P. Goguet-Chapuis, Technical Adviser in Health, Safety and Working Conditions (HSWC) and responsible for trade union training in HSWC, Trade Union Training Institute of the French Confederation of Christian Workers (CFTC), Paris (France).

Mr. T. Mellish, Trades Union Congress, London (United Kingdom).

Ms. F. Murie, Director of Occupational Health and Safety, International Federation of Building and Woodworkers (IFBWW), Carouge (Switzerland).

Ms. R. Rigotto, Professor, Federal University of Ceara (UFC), Fortaleza, Ceara (Brazil).

Ներկայացրել են Միջազգային կառավարական և ոչ կառավարական կազմակերպությունները

World Health Organization (WHO)
(Dr. D. Nelson, Occupational and Environmental Health Unit)

European Union
(Mr. D.R. Carruthers, DG Employment and Social Affairs, European Commission)

World Confederation of Labour (WCL)
(Ms. B. Fauchere, Permanent Representative)

International Confederation of Free Trade Unions (ICFTU)
(Mr. D. Cunniah, Director, ICFTU Geneva)
(Ms. A. Biondi, Assistant Director, ICFTU Geneva)

International Organisation of Employers (IOE)
(Ms. B. Perkins, Assistant to the Secretary General)

International Social Security Association (ISSA)
(Mr. R. David, Representative)

International Commission on Occupational Health (ICOH)
(Professor Alain Cantineau, Representative)
(Ms. J. Fanchette, Representative)

International Occupational Hygiene Association (IOHA)
(Mr. H.G.E. Wilson, Representative)

International Metalworkers' Federation (IMF)
(Mr. L. Powell, Director of Occupational Health and Safety)

International Council of Nurses (ICN)
(Dr. M. Kingma, Representative)

International Construction Institute (ICI) and International Commission on Occupational Safety and Health (ICOSH)
(Dr. B. Goelzer, Representative)

American Industrial Hygiene Association (AIHA)
(Dr. C. Redinger, Representative)
(Dr. Z. Mansdorf, Representative)

Occupational Safety and Health Administration (OSHA), US Department of Labor
(Mr. Z. Bagdy, Deputy Director of Federal State)

Institution of Occupational Safety and Health (OSH), United Kingdom
(Mr. I. Waldram, Representative)

Korea Occupational Safety and Health Agency (KOSHA)
(Mr. B.-N. Choi, Representative)

International High College of Experts (IHCE)
(Ms. M.J. Canizares, Representative)

Ներկայացրել է ԱՄԿ-ի քարտուղարությունը

Dr. J. Takala, Director, SafeWork - InFocus Programme on Safety and Health at Work and the Environment.

Dr. J. Serbitzer, Coordinator, Occupational Safety Cluster, SafeWork- InFocus Programme on Safety and Health at Work and the Environment.

Mr. S. Machida, Chemical Safety Engineer, Occupational Safety Cluster, SafeWork - InFocus Programme on Safety and Health at Work and the Environment.

Mr. P. Baichoo, Technical Specialist, Occupational Safety Cluster, SafeWork - InFocus Programme on Safety and Health at Work and the Environment.

Ms. Johanna Boixader, Administrative Coordinator, SafeWork - InFocus Programme on Safety and Health at Work and the Environment.

Dr. N. Byrom, ILO Consultant, H. M. Principal Inspector, Health and Safety Executive, Bootle, United Kingdom.

УДК 331.4 : 958.382

РУКОВОДСТВО ПО СИСТЕМАМ УПРАВЛЕНИЯ ОХРАНОЙ ТРУДА (МОТ-СУОТ 2001) / (ILO-OSH 2001). – Женева: МОТ, 2003. – 28с.

ISBN 92-2-411634-5

Հայերեն թարգմանվել և պատրաստվել է հրատարակության ՀԳՀՄ - «Հայ Կոնսալտ» խորհրդատվական հիմնադրամի կողմից:

Translated and prepared for publication by RUEA - “Hai Consult” Consulting Fund.

Աշխատանքի միջազգային կազմակերպությունը /ԱՄԿ/

ԱՄԿ-ն հիմնադրվել է 1919թ-ին սոցիալական արդարության ապահովման նպատակով և հաստատուն խաղաղության ապահովման և երաշխավորման համար: Նրա եռակողմ կառուցվածքը յուրահատուկ է ԱՄԿ-ի գործակալությունների հետ համեմատած, իսկ ԱՄԿ-ի ղեկավար մարմինը կազմված է կառավարությունների ներկայացուցիչներից և գործատուների ու աշխատողների կազմակերպություններից:

Այս 3 կողմերը ակտիվ մասնակցում են տարածաշրջանային և այլ ժողովներին, ինչպես նաև աշխատանքի միջազգային կոնֆերանսին-համաշխարհային ֆորումին, որը կազմակերպվում է ամեն տարի և քննարկում է սոցիալ-աշխատանքային խնդիրներ:

Այս տարիների ընթացքում ԱՄԿ-ն մշակել է մասնակից-պետությունների համար միջազգային աշխատանքային կոնվենցիաներ և միջնորդագրեր անկախ միությունների, զբաղվածության, սոցիալական քաղաքականության, աշխատանքի պայմանների, սոցիալական պաշտպանվածության, արտադրական հարաբերությունների և աշխատանքի կառավարման մասին:

ԱՄԿ-ն տրամադրում է արտաքին խորհրդատվություն և տեխնիկական օգնություն մասնակից-երկրներին ցանցի ներկայացուցչական և բազմապրոֆիլ մասնագետների խմբի միջոցով ավելի քան 40 երկրներ: Այդ օգնությունը կարող է ունենալ հետևյալ ձևերը. արտադրական հարաբերությունների և աշխատանքային իրավունքների հարցերով խորհրդատվություն, զբաղվածության համագործակցություն, մանր բիզնեսի ոլորտում ուսուցում և զարգացում, ծրագրերի ղեկավարում, սոցիալական պաշտպանության խորհրդատվություն, աշխատավայրի անվտանգության, աշխատանքի պայմանները, աշխատանքի մասին վիճակագրական տվյալների հավաքում և տարածում, աշխատողների ուսուցում:

ԱՄԿ-ի հրատարակությունը

ԱՄԿ-ի քարտուղարությունը աշխատանքի միջազգային բյուրոն է, որը հետազոտության և հրատարակչության կենտրոնն է հանդիսանում: Հրատարակության բաժինը թողարկում և տարածում է նյութեր հիմնական սոցիալ-տնտեսական հարցերի շուրջ: Այն հրատարակում է ամբողջ աշխարհում աշխատանքի ոլորտին առնչվող քաղաքականության արդյունքները, տեղեկատու հրատարակություն, տեղնիկական ուղեցույցներ, հետազոտական գրականություն և մենագրություններ, անվտանգության և առողջության պահպանման կանոններ, ինչպես նաև աշխատողների ուսուցման ու պատրաստման ձեռնարկներ: Այն նաև թողարկում է աշխատանքի միջազգային տեսությունը անգլերեն, ֆրանսերեն և իսպաներեն լեզուներով, որոնք պարունակում են օրիգինալ հետազոտության արդյունքներ, առաջացող խնդիրների լուծման հեռանկարներ և գրական ակնարկ:

Դուք կարող եք տեղեկանալ ԱՄԿ-ի հրատարակությունների մասին <http://www.ilo.org/publns> էջում կամ խնդրեք անվճար կատալոգը հետևյալ հասցեով. Հրատարակության բաժին, Աշխատանքի Միջազգային Կազմակերպություն, CH-1211, Ժնև 22, Շվեյցարիա, ֆաքս՝ (4122) 7996938; էլեկտրոնային հասցե՝ pubvente@ilo.org.

Աշխատանքի պաշտպանության կառավարման համակարգի ձեռնարկ

ԱՄԿ ԱՊՅԿ 2001

21-րդ դարի սկզբում մենք կրում ենք խոշոր մարդկային և տնտեսական վնասներ՝ անվտանգ և անառողջ աշխատանքային պայմաններից: Ներկա ուղեցույցը մասնագիտական վտանգներից և ռիսկերից աշխատողների պաշտպանության համար հետևողական և հստակ քաղաքականությունների մշակումն է և արտադրողականության բարձրացումը: Այն պարունակում է գործնական մոտեցումներ և միջոցներ, որոնք կարող են օգտակար լինեն կազմակերպությունների, կոմպետենտ ազգային հիմնարկությունների, գործատուների, աշխատողների և այլ շահագրգիռ անձանց համար, ստեղծելու, իրագործելու և կատարելագործելու ԱՊՅԿ-ն աշխատանքային վնասվածքների, առողջության վատթարացման, հիվանդությունների, միջադեպերի և մահվան դեպքերի կրճատման նպատակով:

Ուղեցույցը կարող է օգտագործվել 2 ազգային և կազմակերպության մակարդակով: Ազգային մակարդակում այն կարող է նպաստել ԱՊՅԿ-ում ազգային հիմունքների մշակմանը, ցանկալի է ազգային օրենքների և կանոնների պահպանմամբ: Այն ապահովում է նաև ստույգ տեղեկատվությամբ կամավոր միջոցառումների զարգացման, որոնք ուղղված են կանոնների և ստանդարտների համապատասխանեցման մեծացմանը, որը տանում է աշխատանքի պաշտպանության անընդհատ կատարելագործմանը:

Կազմակերպության մակարդակով ուղեցույցը նպաստում է ԱՊՅԿ տարրերի ինտեգրմանը, որպես ընդհանուր քաղաքականության և կառավարման միջոցառումների կաևոր բաղադրիչ:

Կազմակերպությունները, գործատուները, սեփականատերերը, կառավարման անձնակազմը, աշխատողները և նրանց ներկայացուցիչները խթանում են աշխատանքի պաշտպանության կառավարման սկզբունքների և մեթոդների իրականացմանը աշխատանքի պաշտպանության օրծունեության բարելավման համար:

Գործատուները և կոմպետենտ ազգային հիմնարկությունները պարտավորություն և պատասխանատվություն են կրում կազմակերպության առջև աշխատանքի պաշտպանության պահանջների ապահովման համար:

Այս պարտականությունների կատարման համար ԱՄԿ-ի այս ուղեցույցը հանդիսանում է գործնական ամենաարդյունավետ միջոցը: